

EXPUNEREA DE MOTIVE

După un studiu prealabil și amănunțit asupra modalității în care este reglementată activitatea de urmărire penală și modalitatea faptică în care aceasta se desfășoară, am reușit să tragem câteva concluzii care justifică o modificare legislativă ce va duce finalmente la respectarea drepturilor și garanțiilor procesuale ale suspectilor și inculpaților.

În același sens, pe baza acelorași concluzii, considerăm că se impune clarificarea drepturilor pe care le au suspectii și inculpații și care se exercită prin intermediul apărătorului ales sau celui desemnat din oficiu. Practic, trebuie reglementat într-un mod mai amănunțit rolul pe care îl au potrivit legii avocații (apărătorii aleși sau desemnați din oficiu) suspectului sau inculpatului în unele proceduri care se desfășoară pe parcursul urmăririi penale.

Fiind vorba despre mai multe modificări legislative (ale mai multor instituții juridice) care se completează între ele și se întrepătrund, înțelegem să formulăm această expunere de motive prin prisma unei comparații între modalitatea în care este reglementată activitatea urmăririi penale *de lege lata*, modalitatea faptică în care se desfășoară cu adevărat această fază a procesului penal, drepturile și garanțiile procesuale care sunt nesocotite ca urmare a nerespectării actualei vagi reglementări, clarificarea drepturilor și garanțiilor procesuale ale suspectilor și inculpaților, viziunea noastră *de lege ferenda* și, bineînțeles, efectul pozitiv ce îl vor imprima și propaga modificările pe care le propunem.

Așa cum rezultă din preambulul expus, am identificat o serie de situații care apar în mod natural în cursul desfășurării fazei de urmărire penală care, fie creează vătămări procesuale suspectilor sau inculpaților, fie limitează activitatea pe care o pot presta avocații acestor categorii de persoane și se ajunge, din nou, la același rezultat – consecințe negative procesuale în sarcina suspectilor sau inculpaților.

Prezenta propunere de modificare legislativă nu are ca scop, din punctul nostru de vedere, crearea de noi drepturi în sarcina suspecților, inculpaților sau avocaților acestora, ci, vine mai degrabă să clarifice o serie de drepturi și garanții procesuale și să le detalieze modalitatea de exercitare acolo unde legea este vagă sau neclară în privința aplicării.

Pentru că situațiile pe care le-am identificat în practică privesc în mod obligatoriu și participarea unui avocat (apărător ales sau desemnat din oficiu), am considerat că este cazul să clarificăm și prerogativele pe care aceștia le pot exercita, bineînțeles, tot în sprijinul suspecților sau inculpaților pe care îi asită sau îi reprezintă.

De aceea, prin această expunere de motive, dorim să explicăm de ce necesită unele completări sau clarificări următoarele situații ce se pot ivi pe parcursul urmăririi penale:

1. aducerea la cunoștință a calității de suspect;
2. aducerea la cunoștință a calității de inculpat;
3. aducerea la cunoștință a extinderii urmăririi penale, a schimbării încadrării juridice sau a extinderii acțiunii penale;
4. formularea propunerii de arestare preventive și procedura de judecată a acestei propuneri de către judecătorul de drepturi și libertăți în faza urmăririi penale (și, pentru identitate de rațiune plângerea formulată împotriva ordonanței procurorului prin care s-a dispus luarea măsurii preventive a controlului judiciar).

Pentru început, vom trata chestiunile supuse la punctele 1, 2 și 3 împreună, pentru a fi mai ușor de explicat mecanismul în care se desfășoară actualmente faza de urmărire penală și de ce sunt necesare unele clarificări sau modificări legislative, iar într-o a doua secțiune vom trata problema de la punctul 4 adică, procedura de sesizare a judecătorului de drepturi și libertăți cu referatul de propunere arestare preventivă și drepturile ce pot fi exercitate de către inculpați sau de apărătorii lor în intervalul de timp dintre sesizarea judecătorului de drepturi și libertăți și ședința de judecată în care se dezbate acest referat cu propunere de arestare preventivă (în completare, aceleași argumente vor justifica și modificarea sau clarificarea procedurii în cazul soluționării

plângerii formulate împotriva ordonanței procurorului prin care s-a dispus luarea măsurii preventive a controlului judiciar).

I. În prezent, suntem de părere că participanții la un proces penal (în special suspectii sau inculpații) se confruntă cu o serie de dileme sau impedimente care pot duce la producerea unor consecințe negative în sarcina lor.

De lege lata, procesul penal cunoaște mai multe faze, iar faza de debut, urmărirea penală, are un caracter nepublic și prezintă o serie de pași specifici ce trebuie urmați de către organul de urmărire penală sau organele de cercetare penală, în vederea aducerii la finalitate a obiectului procesului penal: tragerea la răspundere penală a persoanelor ce se fac vinovate de săvârșirea unor infracțiuni.

Însă, această fază a urmăririi penale, deși este extrem de bine reglementată în actuala versiune a Codului de procedură penală, lasă uneori deschisă șansa încălcării unor drepturi sau garanții procesuale ale unor subiecți procesuali principali sau ale unor părți. Ne referim aici la noțiunile și calitățile de suspect și de inculpat – așa cum sunt ele reglementate în acest moment în Codul de procedură penală.

După cum bine știm, în urma sesizării organelor de urmărire penală și a demărrării unei anchete penale, în urma administrării unor mijloace de probă (declarația persoanei vătămate, declarațiile martorilor etc.), dacă există dubii sau indicii rezonabile că o persoană a săvârșit o infracțiune, aceasta dobândește calitatea de suspect.

Actualmente, Codul de procedură penală prevede la art. 307 faptul că, *Persoanei care a dobândit calitatea de suspect i se aduc la cunoștință, înainte de prima sa audiere, această calitate, fapta pentru care este suspectată, încadrarea juridică a acesteia, drepturile procesuale prevăzute la art. 83, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.*

La acest moment procesual, persoana care a dobândit calitatea de suspect, nu are cunoștință despre actele și lucrările dosarului, ci doar ia cunoștință despre o posibilă învinuire de la organul

de urmărire sau cercetare penală. Singura obligație prevăzută pentru organul de urmărire sau cercetare penală care aduce la cunoștință unei persoane calitatea de suspect este aceea de a o încunoștința despre faptă, despre încadrarea juridică și despre drepturile pe care le are în procesul penal.

De lege lata, acestea sunt singurele obligații pe care le are organul de urmărire sau cercetare penală cu privire la un potențial suspect. Deși, acesta din urmă este plasat într-o completă necunoștință de cauză, organul de urmărire sau cercetare penală nu este obligat să ofere suspectului mai multe detalii sau informații cu privire la acuzația adusă sau despre fundamentul acesteia pentru că s-ar încălca principiul nepublicității fazei de urmărire penală, aspect cu care suntem total de acord.

Pe de o parte, suntem de acord cu aceste prevederi sau cu această practică, iar pe de altă parte, considerăm că pot interveni unele îmbunătățiri de ordin practic.

În prezent, analizăm oportunitatea instituirii unei obligații pentru organul de urmărire sau cercetare penală de a remite persoanei care a dobândit calitatea de suspect o copie sau un exemplar al procesului-verbal de aducere la cunoștință a calității de suspect.

Așa cum bine știm, după debutul fazei de cercetare penală *in rem*, atunci când există date sau informații cu privire la săvârșirea acelei fapte de către o anumită persoană, este emisă o ordonanță de efectuare în continuare a urmăririi penale față de un suspect, fază cunoscută drept urmărire penală *in personam*.

Ulterior emiterii acestei ordonanțe de efectuare în continuare a urmăririi penale față de suspect, mai sunt emise: un proces-verbal de aducere la cunoștință a calității de suspect și un proces-verbal privind drepturile procesuale ale acestui participant la procesul penal. Aceste două procese-verbale trebuie semnate de către persoana devenită suspect, înainte de prima sa audiere în această calitate.

Nu se prevede în nicio dispoziție din Codul de procedură penală obligația organului de urmărire sau cercetare penală de a se remite o copie sau un exemplar de pe procesul-verbal de aducere la cunoștință a calității de suspect. Pentru că *de lege lata* nu se prevede nicio obligație de remitere/ comunicare sau nicio interdicție pentru organul de urmărire sau cercetare penală, practica judiciară este în prezent împărțită: unii suspecti primesc acest proces-verbal, alții nu îl primesc – fără a exista vreun fundament de ordin legislativ pentru vreuna dintre aceste soluții.

Din această perspectivă, se pot suscita numeroase discuții privind dreptul unei persoane de a fi informată cu privire la acuzația ce i se aduce de către o autoritate a unui stat, din perspectiva Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Facem toate aceste precizări pentru că, imediat după aducerea la cunoștință a calității de suspect, în prezent, organele de urmărire sau cercetare penală se așteaptă ca persoana vizată să ofere declarații detaliate de recunoaștere cu privire la acuzația adusă. Însă, la același moment, suspectul nu poate cunoaște actele sau lucrările dosarului și este nevoit să acorde eficiență dreptului de a nu da nicio declarație pentru a nu se autoincrimina.

Totodată, în acea poziție, suspectul nu ar avea mereu șansa sau posibilitatea reală de a studia actele și lucrările dosarului de urmărire penală pentru că, în faza incipientă a anchetei penale, procurorul de caz are dreptul de a limita accesul la dosarul de urmărire penală, acordându-se eficiență altor scopuri, cum ar fi prezervarea actelor și lucrărilor dosarului în vederea asigurării bunei desfășurări a procesului penal.

Toate aceste aspecte de drept și de fapt le înțelegem, însă, în mod rezonabil, considerăm că nu se creează niciun fel de vătămare dacă suspectul, în cadrul primei înfățișări în fața organului de urmărire sau cercetare penală, ar beneficia de remiterea/ comunicarea unui exemplar de pe procesul-verbal în care sunt integrate în mod detaliat atât fapta, cât și încadrarea juridică a acesteia.

Pentru a se putea înțelege situațiile din practica actuală, trebuie să ne imaginăm faptul că, în fiecare zi, zeci dacă nu, sute de persoane sunt încunoștințate că au devenit suspecti într-o cauză

penală. Dintre toate aceste persoane, în mod complet aleatoriu și discreționar, numai o parte primește un exemplar de pe acest proces-verbal de aducere la cunoștință a calității de suspect.

Nu putem identifica la acest moment o vătămare pentru comunicarea obligatorie față de toate persoanele audiate în calitate de suspect a acestui proces-verbal, dar putem identifica o vătămare clară pentru necomunicarea acestui înscris față de ceilalți suspecți: încălcarea dreptului la apărare și încălcarea dreptului de a fi informat cu privire la acuzația adusă de către o autoritate a unui stat.

Deși, aceste două vătămări produse în sarcina suspecților ar putea fi discutabile pentru că, în teorie, în mod verbal, li se comunică atât fapta, cât și încadrarea juridică a acesteia, în practică, totuși nu putem cunoaște cum are loc această încunoștințare. Tocmai de aceea, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu a impus o anumită formă statelor cu privire la modalitatea în care are loc această informare, dar a ajuns să constate în diverse cauze că, uneori, nici comunicarea în forma scrisă nu a satisfăcut cerințele stabilite de către *Curte*.

Este foarte clar faptul că lecturarea sumară a faptei nu satisface cerințele și gradul de exigență impus de Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Mai mult, dacă fapta prezintă numeroase acte materiale ce presupun o desfășurare amplă, cu mai mulți participanți, cu mai multe persoane vătămate și o activitate ce se desfășoară pe un interval de ani de zile, este evident că simpla lecturare a acestor evenimente unei persoane devenite suspect într-o cauză penală, nu poate satisface cerințele C.E.D.O. prin simplul fapt că nu se pot reține atâtea detalii și nu poate fi dată o declarație în cunoștință de cauză. De asemenea, nu avem garanția că organul de urmărire sau cercetare penală prezintă, în mod verbal, toată această faptă cu detaliile și informațiile necesare informării reale a suspectului. Nu putem cunoaște dacă a avut loc o prezentare sumară sau lacunară a unei situații cuprinse într-un proces-verbal de aducere la cunoștință a calității de suspect pentru că această încunoștințare doar se semnează / consemnează și nu se cuantifică din punct de vedere temporal. În mod clar, ar fi extrem de cronofagă o asemenea lectură în anumite spețe complicate,

dar, tocmai de aceea, ar trebui să intervină o modificare legislativă prin care să se comunice suspectului un exemplar pentru a fi studiat ulterior acestui demers procesual.

Deci, pe moment, puntem conchide faptul că, deja unele organe de urmărire sau cercetare penală comunică suspectului un exemplar/ o copie de pe procesul-verbal de aducere la cunoștință a acestei calități și nu putem identifica motive pentru care această practică nu ar deveni una unitară, garantată bineînțeles printr-o modificare legislativă ce impune un asemenea drept în rândul suspectilor și o obligație procesuală corelativă în sarcina organului de urmărire sau cercetare penală.

Adevărata problema care se ivește în practică o reprezintă cauzele penale complicate în care sunt cercetate multiple fapte și numeroase persoane. În aceste dosare penale, instrumentate, în principal, de Direcția Națională Anticorupție sau Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, ambele din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, un proces-verbal de aducere la cunoștință a calității de suspect poate însuma și 300-400 de pagini. Tocmai aceste structuri din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție refuză uneori să comunice/ remită suspectului un exemplar sau o copie de pe procesul-verbal de aducere la cunoștință a acestei calități.

Pentru a ne imagina inechitatea ce are loc în astfel de situații, trebuie să ne gândim la următoarele exemple: unui suspect care este cercetat pentru o infracțiune mai simplă, cum ar fi cea de *Conducere a unui vehicul pe drumurile publice sub influența băuturilor alcoolice* (fapte cercetate, ca regulă, de Parchetele de pe lângă Judecătorii) i se citește acuzația și încadrarea juridică și i se comunică totodată un exemplar de pe procesul-verbal de aducere la cunoștință a acestei calități pentru a-și pregăti minima apărare în vederea luării unei decizii conștiente cu privire la exercitarea efectivă a dreptului la apărare și a dreptului de a da sau nu da vreo declarație în cauză; unui suspect care este cercetat pentru o serie de infracțiuni mai ample, cum ar fi *Luarea de mită, Cercetarea abuzivă și Traficul de influență*, (fapte cercetate, ca regulă, de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția Națională Anticorupție) deși acuzația ar putea să

cuprindă câteva sute de pagini, i se citesc sumar faptele și încadrările și nici nu i se comunică un exemplar de pe procesul-verbal de aducere la cunoștință a acestei calități pentru a-și pregăti o minimă apărare.

Cum am putea aprecia că cele două categorii de suspecți anterior prezentate beneficiază de aceleași drepturi și garanții procesuale? Este mai mult decât evident faptul că cea de a doua categorie este discriminată în raport cu prima. Pe de o parte, suspectul din a doua categorie este cercetat pentru o serie de fapte mult mai grave și care implică intervale de desfășurare mai mari de timp (aspect care face dificilă informarea unui suspect cu privire la acuzația adusă într-o modalitate verbală, prin lecturare), iar, pe de altă parte, acestui suspect nu i se comunică nici procesul-verbal de aducere la cunoștință a acestei calități pentru a-și pregăti, măcar ulterior acestei întrevederi cu organul judiciar, a unei apărări efective în cauză.

Astfel, deși potrivit normelor legale în vigoare, orice suspect are o serie de drepturi și garanții procesuale, suntem de părere că prin necomunicarea unui exemplar/ unei copii de pe procesul-verbal de aducere la cunoștință a acestei calități (în contextul în care practica judiciară deja aderă uneori la soluția propusă de noi) aduce o serie de încălcări flagrante asupra drepturilor și garanțiilor procesuale, cum ar fi următoarele: dreptul la o apărare efectivă, dreptul de a fi informat cu privire la acuzația adusă, dreptul la un proces echitabil, dreptul de a studia actele și lucrările dosarului de urmărire penală, dreptul de a-și pregăti apărarea singur sau de a fi apărat de către un avocat (ales sau desemnat din oficiu), dreptul la egalitatea armelor și, nu în ultimul rând, dreptul de a beneficia de timpul și toate înlesnirile necesare în vederea pregătirii apărării.

Mai departe, aceeași problemă o identificăm și ulterior punerii în mișcare a acțiunii penale și aducerii la cunoștință a calității de inculpat. Astfel, potrivit art. 309 alin. (1) Cod procedură penală, suspectul, din subiect procesual principal, devine inculpat, adică parte în procesul penal – prin ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale emisă de către procurorul de caz. Această calitate de inculpat conferă organului de urmărire penală posibilitatea să dispună sau să propună

luarea unor măsuri preventive și, dacă este cazul, să sesizeze instanța de judecată prin emiterea rechizitoriului (și nu numai).

Deși în cadrul art. 309 Cod procedură penală se reglementează activitatea de aducere la cunoștință a calității de inculpat, ca și în cazul suspectului, nu se prevede o obligație pentru organul de urmărire sau cercetare penală de a comunica sau remite o copie/ un exemplar de pe acest proces-verbal.

Totuși, în alin. (3) art. 309 Cod procedură penală, se arată faptul că *La cerere, inculpatului i se eliberează o copie a ordonanței prin care a fost dispusă măsura*. Deși se prevede această posibilitate pentru inculpat de a solicita o copie după ordonanța prin care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, acest lucru nu echivalează cu o obligație pentru organul de urmărire sau cercetare penală de a comunica un exemplar de pe procesul-verbal de aducere la cunoștință a calității de inculpat. În primul rând, ordonanța prin care s-a pus în mișcare acțiunea penală și procesul-verbal prin care s-a adus la cunoștință calitatea de inculpat sunt acte procesuale diferite, iar în al doilea rând, actuala formă a art. 309 Cod procedură penală permite strict comunicarea către inculpat unui exemplar de pe ordonanța prin care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, numai după ce a fost prealabil efectuată o astfel de solicitare. În concluzie, eliberarea oricărui înscris cu privire la calitatea de inculpat a unei persoane, este *de lege lata*, supusă unor cereri prealabile și unei dispoziții a organului de urmărire sau cercetare penală, prin care se încuviințează cererea inculpatului de a i se elibera un astfel de înscris.

Pentru aceleași considerente ca și în cazul suspectului, suntem de părere că trebuie instituită în cadrul art. 309 Cod procedură penală și în cadrul celorlalte texte de lege care au legătură cu drepturile și garanțiile procesuale ale inculpatului – obligația pentru organul de urmărire sau cercetare penală de a comunica inculpatului o copie de pe procesul-verbal al aducerii la cunoștință a acestei calități și, bineînțeles, acolo unde se impune, pentru identitate de rațiune, reglementarea unui drept corelativ de a inculpatului de a i se comunica/ remite un astfel de proces-verbal.

În continuarea fundamentării acestor modificări legislative în cazul suspectului sau inculpatului, arătăm faptul că realitatea actuală în cazul dobândirii unor persoane a acestor calități este una bizară.

Deși, din textele de lege s-ar distinge faptul că o anchetă penală debutează cu faza de urmărire penală *in rem* și, apoi, în urma administrării de mijloace de probă, urmărirea penală continuă față de o persoană ce dobândește calitatea de suspect și, investigându-se în continuare această nouă ipoteză, după trecerea unui interval de timp și după administrarea unor noi mijloace de probă persoana vizată devine din suspect inculpat, în realitate lucrurile stau cu totul altfel.

Realitatea tragică este aceea că, în majoritatea cauzelor, urmărirea penală are loc aproape exclusiv *in rem*, iar în ultimul moment posibil înainte de finalizarea dosarului de urmărire penală, are loc efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect și punerea în mișcare a acțiunii penale față de suspectul devenit inculpat.

Pentru a fi extrem de bine înțeles, în realitate, organele de urmărire sau cercetare penală administrează și epuizează mijloacele de probă posibile fără a exista măcar un suspect în cauză, și, când au toate datele și informațiile necesare, nemaifiind alte mijloace de probă de administrat în cauză, transformă urmărirea penală *in rem* în urmărire penală *in personam* și pun ulterior în mișcare acțiunea penală.

Dacă din interpretarea literală a dispozițiilor Codului de procedură penală s-ar interpreta faptul că ar trebui să treacă un anumit interval de timp din momentul în care o persoană devine suspect și până când aceasta dobândește calitatea de inculpat pentru a avea timp să studieze dosarul, pentru a avea timp să își angajeze apărător ales și pentru a-și pregăti o eventuală apărare, în practică lucrurile stau cu totul altfel: între dobândirea calității de suspect și cea de inculpat nu există o diferență mai mare de 5 minute (în unele situații).

Astfel, cu aceeași ocazie, o persoană devine suspect și, la interval de câteva minute inculpat, într-un proces penal de care nu a avut cunoștință până la acel moment și în care nu mai are posibilitatea reală și efectivă de a propune administrarea de mijloace de probă sau de a formula

apărări pentru că urmărirea penală este aproape finalizată în mod tacticos de organul de urmărire penală.

Toate aceste aspecte sunt finalizate cu refuzul organului de urmărire sau cercetare penală de a comunica suspectului sau inculpatului un exemplar de pe procesul-verbal de aducere la cunoștință a oricăreia dintre cele două calități, această persoană anchetată fiind lipsită de posibilitatea de a-și formula orice fel de apărare.

Astfel, ca și concluzie la prima chestiune pe care dorim să o modificăm în prezent, putem arăta faptul că, în realitate, majoritatea dosarelor de urmărire penală sunt desfășurate fără a exista, în mod legal, un suspect sau un inculpat în cauză, și, în momentul în care toate mijloacele de probă au fost administrate și urmărirea penală este epuizată, organul de urmărire sau cercetare penală efectuează urmărirea penală față de suspect și pun în mișcare acțiunea penală în aceeași zi, nesocotindu-se grav dreptul la o apărare efectivă, dreptul de a fi informat cu privire la acuzația adusă, dreptul la un proces echitabil, dreptul de a studia actele și lucrările dosarului de urmărire penală, dreptul de a-și pregăti apărarea singur sau de a fi apărat de către un avocat (ales sau desemnat din oficiu), dreptul la egalitatea armelor și, nu în ultimul rând, dreptul de a beneficia de timpul și toate înlesnirile necesare în vederea pregătirii apărării.

Tot ceea ce mai poate face un inculpat în momentul în care dobândește această calitate în condițiile anterior arătate este de a aștepta actul de sesizare a instanței de judecată pentru că, în realitate, el nu mai are timpul necesar să își mai formuleze apărări, să mai propună mijloace de probă sau să mai supună atenției orgnaului de urmărire sau cercetare penală diverse chestiuni esențiale soluționării anchetei penale.

O parte dintre aceste încălcări ale drepturilor sau garanțiilor procesuale de care beneficiază suspectii și inculpații pot fi remediate prin instituirea unei obligații față de organele de urmărire sau cercetare penală de a comunica/ remite suspectilor sau inculpaților câte o copie sau un exemplar de pe procesele-verbale de aducere la cunoștință a acestor calități și prin instituirea unor drepturi corelative în sarcina suspectilor sau inculpaților.

Același ranționament anterior explicat trebuie aplicat și în situațiile prevăzute de disp. art. 311 alin. (3) și (5) Cod procedură penală, adică, în situația extinderii urmăririi penale (atunci când există suspect în cauză) sau a schimbării încadrării juridice, organul judiciar care a dispus aceste aspect trebuie să comunice suspectului un exemplar de pe procesul-verbal actualizat cu noile aspecte reținute și, în situația extinderii acțiunii penale, organul competent trebuie să comunice inculpatului un exemplar de pe procesul-verbal actualizat cu noile aspecte reținute în sarcina acestuia din urmă.

I.2. Cu privire la necesitatea instituirii acestei modificări legislative, în forma pe care am indicat-o, există o serie de criterii după care ne-am ghidat. Astfel, suntem de părere că studiul amănunțit al ghidului privind interpretarea și aplicarea art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului susține cu argumente pertinente și rezonabile modificarea legislativă în forma propusă de către noi.

Astfel, după cum bine cunoaștem, art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului vizează *Dreptul la un proces echitabil*. Din acest ghid, vom extrage o serie de paragrafe/ pasaje care arată maniera în care trebuie interpretat dreptul la un proces echitabil într-o cauză penală.

În funcție de interpretările și observațiile pe care Curtea Europeană a Drepturilor Omului le-a reținut în diverse cauze, am încercat să concepem actuala propunere de modificare legislativă.

I.2.1. Art. 6 § 3 lit. a) din C.E.D.O. evocă următoarele aspecte:

„3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

a. să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa;

Cu privire la aceste dispoziții legale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului formulează următoarele interpretări și concluzii relevante:

”Cerințele art. 6 § 3 reprezintă aspecte specifice ale dreptului la un proces echitabil, garantat de primul paragraf al art. 6 [Saknovskiy împotriva Rusiei (MC), pct. 94; Gäfgen împotriva Germaniei (MC), pct. 169].

*Garanțiile enunțate în mod expres la art. 6 § 3 ilustrează noțiunea de proces echitabil în anumite situații procedurale tipice, constatate în materie penală, **dar scopul intrinsec al acestora este întotdeauna acela de a garanta sau de a contribui la garantarea caracterului echitabil al procesului penal în ansamblul său.** Așadar, acestea nu reprezintă un scop în sine și, în consecință, trebuie interpretate în lumina funcției pe care o îndeplinesc în contextul general al procedurii (Mayzit împotriva Rusiei, pct. 77; Can împotriva Austriei, pct. 48).*

Sfera de aplicare a art. 6 § 3 lit. a) trebuie apreciată, în special, în lumina dreptului mai general la un proces echitabil, garantat la art. 6 § 1 din Convenție.

***În materie penală, o informare precisă și completă cu privire la acuzațiile aduse unui inculpat și, prin urmare, cu privire la încadrarea juridică pe care instanța ar putea să o rețină împotriva acestuia, este o condiție esențială a echității procedurii** [Pélissier și Sassi împotriva Franței (MC), pct. 52; Sejdivic împotriva Italiei (MC), pct. 90].*

*Există o legătură între literele a) și b) ale art. 6 § 3, **iar dreptul de a fi informat cu privire la natura și cauza acuzației trebuie să fie analizat în lumina dreptului acuzatului de a-și pregăti apărarea** [Pélissier și Sassi împotriva Franței (MC), pct. 54; Dallos împotriva Ungariei, pct. 47].*

I.2.2. Cu privire *informațiile pe care trebuie să le cuprindă acuzația*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului formulează următoarele interpretări și concluzii relevante:

Art. 6 § 3 lit. a) exprimă necesitatea acordării unei atenții deosebite notificării persoanei în cauză cu privire la „acuzația” care i se aduce. Actul de acuzare joacă un rol hotărâtor în trimiterea în judecată: de la comunicarea acuzațiilor, persoana învinuită este oficial înștiințată în scris cu privire la baza juridică și factuală a acuzațiilor care i se aduc [Kamasinski împotriva Austriei, pct. 79; Pélistier și Sassi împotriva Franței (MC), pct. 51].

Art. 6 § 3 lit. a) din Convenție recunoaște acuzatului dreptul de a fi informat nu numai cu privire la „cauza” acuzației, adică faptele materiale de care este acuzat și pe care se bazează acuzația, dar și la „natura” acuzației, adică încadrarea juridică a faptelor în cauză (Mattoccia împotriva Italiei, pct. 59; Penev împotriva Bulgariei, pct. 33 și 42, 7 ianuarie 2010).

Aceste informații nu trebuie să menționeze neapărat probele pe care se bazează acuzația [X. împotriva Belgiei (dec.); Collozza și Rubinat împotriva Italiei].

Art. 6 § 3 lit. a) nu impune o anumită formă de informare a inculpatului cu privire la natura și cauza acuzației care i se aduce [Pélistier și Sassi împotriva Franței (MC), pct. 53; Drassich împotriva Italiei, pct. 34; Giosakis împotriva Greciei (nr. 3), pct. 29].

Obligația de informare a acuzatului revine în întregime acuzării și nu poate fi respectată pasiv, prin furnizarea unor informații fără avertizarea apărării (Mattoccia împotriva Italiei, pct. 65; Chichlian și Ekindjian împotriva Franței, pct. 71).

Informația trebuie să fie primită efectiv de acuzat; nu este suficientă o prezumție legală de primire [C. împotriva Italiei (dec.)].

I.2.3. Cu privire la *încadrarea/reîncadrarea juridică a acuzației*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului formulează următoarele interpretări și concluzii relevante:

Acuzatul trebuie să fie informat în mod corespunzător și pe deplin cu privire la orice modificare a acuzației, inclusiv modificările care au legătură cu „cauza” acesteia, și trebuie să dispună de timpul și înlesnirile necesare pentru a reacționa la aceste modificări și pentru a-și organiza apărarea pe baza oricărei noi informații sau afirmații [Mattoccia împotriva Italiei, pct. 61; Bäckström și Andersson împotriva Suediei (dec.)].

Informațiile referitoare la acuzațiile aduse, inclusiv încadrarea juridică care ar putea fi reținută de instanță în materie, **trebuie să fie furnizată fie înainte de proces, în actul de inculpare, fie cel puțin în cursul procesului, prin alte mijloace, precum extinderea formală sau implicită a acuzațiilor**. Simpla menționare a posibilității teoretice ca instanța să ajungă la o concluzie diferită de cea a parchetului în ceea ce privește încadrarea infracțiunii este, în mod evident, insuficientă (I.H. și alții împotriva Austriei, pct. 34).

În cazul reîncadrării faptelor în cursul procesului, **acuzatului trebuie să i se acorde posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare în mod practic și efectiv și în timp util** [Pélissier și Sassi împotriva Franței (MC), pct. 62; Block împotriva Ungariei, pct. 24].

Cu siguranță că întinderea informațiilor „detaliată” vizate de această dispoziție variază în funcție de circumstanțele speciale ale cauzei; **totuși, acuzatul trebuie să dispună, în orice caz, de suficiente elemente pentru a înțelege pe deplin acuzațiile care i se aduc, pentru a-și putea pregăti apărarea în mod corespunzător**.

În această privință, caracterul adecvat al informațiilor trebuie să fie apreciat din perspectiva art. 6 § 3 lit. b), care **recunoaște oricărei persoane dreptul de a dispune de timpul și înlesnirile necesare pentru a-și pregăti apărarea, și în lumina dreptului mai general la un proces echitabil, garantat de art. 6 § 1** [Mattoccia împotriva Italiei, pct. 60; Bäckström și Andersson împotriva Suediei (dec.)].

- II. Făcând tranziția la o doua secțiune avută în vedere în preambul, mai exact la ultima chestiune supusă modificărilor, trebuie să reluăm situația premisă anterior expusă, situație premisă care din nefericire reprezintă regula în actuala modalitate de instrumentare a dosarelor de urmărire penală – în ceea ce privește epuizarea mijloacelor de probă în faza *in rem* a urmăririi penale și momentul și modalitatea concomitentă de aducere la cunoștință a calităților de suspect și de inculpat persoanelor vizate de anchetă.**

Pentru început, pentru a sintetiza argumentele ce urmează a fi ulterior expuse, arătăm că, la acest moment, regula în practica judiciară este următoarea: majoritatea dosarelor de urmărire penală sunt început *in rem* și continuate în această modalitate fără ca organul de urmărire sau cercetare penală să atribuie vreunei persoane calitatea de suspect sau de inculpat până la finalizarea administrării tuturor mijloacelor de probă avute în vedere.

Acest tip de desfășurare și epuizare a activității urmăririi penale până la momentul efectuării în continuare a urmăririi penale față de un suspect și, ulterior, al punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva inculpatului are loc în cauzele în care organul urmărire sau cercetare penală are de gând să dispună luarea unei măsuri preventive sau să propună luarea unei măsuri preventive.

Astfel, de cele mai multe ori, pentru ca suspectul sau inculpatul să nu consulte prin intermediul apărătorului ales dosarul de urmărire penală în cursul administrării unor mijloace de probă esențiale, organul de urmărire sau cercetare penală preferă să nu atribuie niciunei persoane calitatea de suspect sau inculpat pentru a nu interfera cu buna desfășurare a activității de urmărire penală. Insistăm asupra faptului că această modalitate de desfășurare a urmăririi penale nu face obiectul prezentei propuneri legislative dar apreciem că este esențial de subliniat și de descris modalitatea și momentul în care un inculpat ajunge să participe în cadrul unui proces penal.

Astfel, în cazurile în care organul de urmărire sau cercetare penală apreciază (încă de la sesizarea sa sau de la debutul urmăririi penale) că se impune luarea unei măsuri preventive,

suspectului sau inculpatului li se aduc la cunoștință aceste calități aproape de finalul urmăririi penale, aproape în mod concomitent. Cu privire la această ultimă teză, am explicat și în prima secțiune faptul că atribuirea calității de suspect și, mai apoi, cea de inculpat, față de o persoană are loc în aceeași zi, la intervale de câteva minute distanță.

În aceste ipoteze, este foarte clar faptul că nu există timp pentru suspect să poată apela la un apărător ales sau desemnat din oficiu pentru a studia actele și lucrările dosarului de urmărire penală sau pentru a-și pregăti o eventuală apărare până la momentul la care va deveni inculpat.

Desigur, sunt și excepții, dar nu în cazul în care se anticipează dispunerea unei măsuri preventive față de un inculpat. Bineînțeles, acest raționament se deduce în mod logic și prin interpretarea sistematică a dispozițiilor art. 203 alin. (1) Cod procedură penală teza I și disp. art. 209 alin. (16) Cod procedură penală – suspectul poate fi reținut doar pentru un interval de timp de 24 ore, iar dacă se dorește arestarea sa preventivă, trebuie să i se atribue calitatea de inculpat pentru că altfel nu se poate dispune nicio altă măsură preventivă împotriva sa. Mai mult decât atât, tranziția dintre calitatea de suspect și cea de inculpat trebuie să aibă loc cu celeritate, raportat la faptul că, *de lege lata*, procurorul de caz trebuie să sesizeze judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța competentă cu propunerea de arestare preventivă cu cel puțin 6 ore înainte de a expira această măsură a reținerii.

Observăm, deci, faptul că, dacă organul de urmărire sau cercetare penală are de gând să dispună luarea măsurii preventive a reținerii și ulterior să dispună sesizarea judecătorului de drepturi și libertăți cu o propunere de arestare preventivă, succesiunea calităților de la suspect la inculpat se desfășoară în mod obligatoriu, în mai puțin de 18 ore.

În acest interval de timp de 18 ore, luând în calcul și programul de lucru al arhivei sau registraturii parchetului și programul de funcționare al centrului de reținere și arest preventiv unde este deținut suspectul, nu există timp fizic pentru un eventual apărător ales sau desemnat din oficiu să formuleze o cerere de studiu a dosarului, să fie înregistrată la grefa/ registratura parchetului această cerere, să fie procesată și încuviințată de procurorul de caz această cerere, să fie delegat un

organ de cercetare penală în vederea punerii la dispoziție a dosarului de urmărire penală avocatului suspectului sau inculpatului, să aibă loc încunoștințarea avocatului suspectului sau inculpatului despre ora studiului dosarului și, în final, studiul întregului dosar de urmărire penală și luarea legăturii cu suspectul sau inculpatul în vederea pregătirii unei eventuale apărări.

Astfel, nu există timp fizic pentru suspect de a studia dosarul înainte de a deveni inculpat și ulterior propus spre arestare (în cazul în care suspectul a fost reținut și urmează a deveni inculpat înainte de propunerea sa spre arestarea preventivă) sau pentru inculpat de a studia dosarul înainte de propunerea sa spre arestare (în cazul în care a dobândit calitatea de inculpat imediat după aceea de suspect, la câteva minute distanță, înainte de a se dispune măsura preventive a reținerii).

Deci, putem formula următoarea concluzie: persoana ce a dobândit calitatea de inculpat va putea lua cunoștință de actele și lucrările dosarului de urmărire penală pentru prima dată – în fața judecătorului de drepturi și libertăți la momentul soluționării referatului cu propunere de arestare preventivă.

Deși, i se solicită o poziție procesuală în momentul în care i se aduce la cunoștință calitatea de suspect și, din nou, este reiterată aceeași solicitare în momentul în care i se aduce la cunoștință calitatea de inculpat, acesta din urmă nu are șansa reală sau posibilitatea efectivă de a da vreodată o declarație în cunoștință de cauză pentru că nu există un termen fizic în care să i se pună dosarul de urmărire penală la dispoziție în vederea studiului.

Practic, inculpatul este plasat într-o poziție de inferioritate, urmând ca apărătorul ales sau desemnat din oficiu să studieze actele și lucrările dosarului de urmărire penală înainte de discutarea referatului cu propunere de arestare preventive în fața judecătorului de drepturi și libertăți.

Însă, făcând o analogie cu prima secțiune pe care am supus-o atenției dumneavoastră, dacă suspectului sau inculpatului nu i s-au comunicat la momentul audierii nici procesele-verbale de aducere la cunoștință a calității de suspect sau de inculpat, rămân fără esență o parte dintre drepturile sale, acesta aflând cu adevărat (sau, mai detaliat) în fața judecătorului de drepturi și

libertăți pentru ce fapte este cercetat, pentru ce a fost privat de libertate preț de 24 ore și pentru ce urmează a fi propus spre arestare.

Astfel, la nivel teoretic, în acord cu dispozițiile disp. art. 209 alin. (16), *procurorul de caz va sesiza judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța competentă, în vederea luării măsurii arestării preventive față de inculpatul reținut, cu cel puțin 6 ore înainte de expirarea duratei reținerii acestuia.*

În mod rezonabil, acest termen de 6 ore impus organului de urmărire penală se respectă în cazuri foarte rare. Mai mult, de la momentul stabilirii că acest termen de 6 ore este unul de recomandare, procurorii de caz sesizează judecătorii de drepturi și libertăți înăuntrul acestui termen de 6 ore și, uneori, chiar după împlinirea acestuia.

Scopul reglementării acestui termen de 6 ore a fost acela de a conferi judecătorului de drepturi și libertăți posibilitatea de a studia dosarul de urmărire penală, de a oferi avocatului inculpatului de a studia întreg materialul de urmărire penală și de a dezbate referatul cu propunere de arestare preventivă, până la expirarea perioadei reținerii dispuse față de inculpat. Practic, toți factorii implicați în mod obligatoriu în procedura arestării preventive trebuie să aibă timpul suficient să cunoască dosarul de urmărire penală până la expirarea duratei reținerii pentru a nu exista riscul ca, odată încetată de drept măsura preventivă a reținerii, inculpatul să fugă sau să se sustragă de la soluționarea propunerii de arestare preventivă și, implicit, de la întreg procesul penal.

Din punctul nostru de vedere, chiar fără a fi calificat drept un termen de recomandare, termenul de 6 ore este unul insuficient pentru a desfășura toate activitățile anterior expuse, raportat la faptul că atât judecătorul de drepturi și libertăți, cât și apărătorul inculpatului trebuie să studieze cauza în acest interval de timp.

Însă, odată cu intervenirea acestei calificări de termen de recomandare, organele de urmărire penală, cunoscând faptul că nu există nicio sancțiune cu privire la nerespectarea acestui termen, sesizează judecătorii de drepturi și libertăți de la instanțele competente înăuntrul acestui termen sau chiar după împlinirea acestuia, punând în vedere apărătorilor aleși sau desemnați din

oficiu ai inculpatului obligația de a se prezenta inculpatul la termenul de judecată stabilit în vederea discutării propunerii de arestare preventiv.

Drept efect al nerespectării acestui termen de 6 ore până la expirarea măsurii preventive a reținerii (despre care am apreciat deja că era unul scurt, insuficient, pentru a se putea atinge toate scopurile avute în vedere la instituirea sa), intervine în mod automat accelerarea/ grăbirea procedurii de soluționare a propunerii de arestare preventivă, pentru a nu se ajunge în ipoteza judecării acesteia cu inculpatul aflat în stare de libertate ca urmare a încetării măsurii.

Această accelerare și celeritate se imprimă în mod direct asupra dreptului inculpatului și apărătorului acestuia de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului de urmărire penală în vederea pregătirii unei apărări efective cauză, miza fiind una deosebit de important și anume starea de libertate a inculpatului.

Însă, tot la acest moment, al formulării propunerii de arestare preventivă, inculpatul poate studia și lua cunoștință pentru prima dată de toate actele și lucrările dosarului de urmărire penală pentru că anterior nu a avut posibilitatea legală sau timpul efectiv de a face acest demers (prin intermediul apărătorului ales sau desemnat din oficiu).

Astfel, de la momentul sesizării judecătorului de drepturi și libertăți cu referatul de propunere a arestării preventive (în cel mai bun caz, cu 6 ore înainte de a expira măsura reținerii), acesta trebuie înregistrat și trebuie efectuați următorii pași: trebuie încunoștințat despre termenul stabilit apărătorul ales al inculpatului sau trebuie făcută o adresă la barou în vederea desemnării unui apărător din oficiu, în procedura prevăzută de art. 225 Cod procedură penală, asistența juridică a inculpatului fiind obligatorie.

În teorie, de la momentul încunoștințării, apărătorului ales sau desemnat din oficiu al inculpatului trebuie să i se pună un termen la dispoziție pentru a ajunge la instanță și trebuie să i se acorde un termen rezonabil în vederea studierii întregului dosar de urmărire penală.

În practică, la momentul încunoștințării apărătorului ales sau desemnat din oficiu i se pune la dispoziție doar ora stabilită pentru soluționarea propunerii de arestare preventivă, fără nicio altă mențiune privitoare la timpul necesar ajungerii avocatului la instanță sau intervalul de timp în care urmează să i se pună la dispoziție dosarul de urmărire penală în vederea studierii sale în întregime.

În realitate, referatul cu propunere de arestare preventivă înregistrat în termenul de 6 ore înainte de expirarea duratei măsurii reținerii dispuse față de inculpat, nu ajunge pe masa judecătorului de drepturi și libertăți sesizat imediat după înregistrare și, astfel, mai trece un interval de timp.

Tot în acest interval de timp, dar până la termenul fixat pentru discutarea în ședință a propunerii de arestare, este necesar pentru studierea referatului cu propunere de arestare și, în mod obligatoriu, a întregului dosar de urmărire penală de către judecătorul de drepturi și libertăți. De asemenea, tot până la expirarea duratei reținerii, trebuie să aibă loc și ședința de judecată ce cuprinde pledoariile procurorului și ale avocatului inculpatului, eventuala declarație dată de inculpat sau de către coinculpați dacă sunt mai mulți în cauză. În același sens, tot până la expirarea duratei reținerii, judecătorul de drepturi și libertăți, după ce au avut loc dezbaterile asupra propunerii de arestare, trebuie să aibă la dispoziție un interval suficient de timp să delibereze și să se pronunțe.

Intervalul de timp rămas din cele 6 ore, excluzând lângă toate aceste activități obligatorii anterior expuse, reprezintă timpul oferit inculpatului și apărătorului acestuia de a studia dosarul și de a stabili o eventuală apărare și o strategie procesuală, miza fiind libertatea inculpatului.

De cele mai multe ori, din cele constatate în practică, acest interval de timp rămas este de ordinul minutelor, rareori depășind jumătate de oră – în situații cu totul excepționale.

Ca o paranteză ce înglobează tot o necesitate a actualei modificări legislative propuse o reprezintă obligația organului judiciar (judecătorul de drepturi și libertăți sesizat cu propunerea de arestare preventivă) de a comunica un exemplar de pe referatul cu propunere de arestare preventivă inculpatului spre a fi studiat de apărătorul ales sau desemnat din oficiu.

Deși, la acest moment, practica este împărțită cu privire la aceste aspecte, suntem de părere că, pe baza acelorași considerente prezentate în cazul necesității comunicării unui exemplar de pe procesul-verbal de aducere la cunoștință a calității de suspect sau de pe cel al aducerii la cunoștință a calității de inculpat, se impune instituirea acestei obligații. În mod clar, atât inculpatul, cât și apărătorul acestuia prezent la soluționarea propunerii de arestare preventivă poate beneficia de înlesnirile necesare pregătirii apărării prin comunicarea acestui exemplar de pe referatul emis de unitatea de parchet.

Practic, procedându-se de o asemenea manieră, nu s-ar aduce nicio vătămare bunei desfășurări a procesului penal ci, mai degrabă, sunt protejate drepturile și garanțiile procesuale ale inculpatului.

Mai departe, revenind la problematica timpului necesar rezervat apărătorului inculpaților de a studia dosarul și de a pregăti o eventuală apărare, singura chestiune supusă incertitudinii este intervalul de timp pe care îl poate oferi legea pentru a fi îndeplinite aceste scopuri.

Suntem de părere că acordarea unui termen de cel puțin două ore este o opinie extrem de realistă și rezonabilă în momentul actual. Așa cum am arătat anterior, din momentul în care apărătorul ales sau desemnat din oficiu ar ajunge în fața dosarului de urmărire penală predat în întregime de grefierul de ședință sau cel arhivar, ar trebui să înceapă studiul acestuia.

Problemele ce se pot ivi în aceste situații care să influențeze cuantumul intervalului de timp necesar studiului dosarului sunt mai multe, dintre care amintim: numărul mare de volume de urmărire penală, numărul mare de coinculpați și, implicit, numărul mare de apărători care doresc să studieze și ei, concomitent, aceleași dosare de urmărire penală. Aici s-ar mai adăuga studiul în sine, cum ar fi: lecturarea declarațiilor date de persoanele vătămate, studiul actului de sesizare a organului de urmărire penală – pentru a verifica legala sesizare a acestora, lecturarea declarațiilor date de martorii audiați în lucrări, lecturarea declarațiilor date de coinculpați, verificare viciilor de procedură existente în actele de urmărire penală pentru a vedea dacă nu sunt incidente cazuri de nulitate absolută cu privire la atribuirea calității de suspect sau inculpat a unei persoane, dacă au

fost emise mandate de supraveghere tehnică în cauză, trebuie în mod obligatoriu studiat și rezultatul punerii în executare a acestor mandate, verificarea existenței ordonanțelor de delegare către organele de cercetare penală; dacă au fost emise mandate de percheziție domiciliară sau informatică, trebuie verificate și studiate și procesele-verbale întocmite în urma efectuării acestor activități; dacă sunt utilizați în cauză investigatori sau colaboratori cu identitate atribuită – trebuie verificate ordonanțele prin care aceștia au fost autorizați, trebuie verificate procesele-verbale de punere în executare a ordonanțelor sau declarațiile date de aceștia în calitate de martori; de asemenea, trebuie studiat în mod amănunțit și temeinic referatul cu propunere de arestare preventivă pentru a vedea, în primul rând, dacă există corespondent între cele consemnate în referat și cele cuprinse în dosarul de urmărire penală; în al doilea rând, trebuie verificat dacă referatul cu propunere de arestare preventivă prezintă vreun motiv de nulitate care atrage vreo sancțiune; mai departe, după ce vor fi studiate toate aceste aspecte, apărătorul inculpatului trebuie să ia legătura cu acesta din urmă și să aibă la dispoziție timpul necesar în care să îi explice, pe larg, ce s-a studiat în actele și lucrările dosarului de urmărire penală și să stabilească o apărare efectivă; de asemenea, dacă inculpatul dorește, din diverse motive, să dea declarație în fața judecătorului de drepturi și libertăți, aceasta trebuie pregătită temeinic, împreună cu apărătorul ales sau desemnat din oficiu, pe baza celor studiate în prealabil de apărător în dosarul penal.

Finalmente, toate aceste activități, în teorie, trebuie efectuate în intervalul de timp de 2 ore pe care îl propunem noi. Suntem de părere că termenul propus este unul rezonabil raportat la toate activitățile pe care trebuie să le întreprindă orice fel de apărător (fie ales, fie desemnat din oficiu) cu privire la apărarea efectivă a unui inculpat propus spre arestare.

Pentru a nu lipsi de substanță sau de esență propunerea de modificare legislativă, apreciem că în intervalul de două ore propus de noi, apărătorul ales sau desemnat din oficiu trebuie să fie dedicat, în adevăratul sens al cuvântului, fie studiului dosarului, fie stabilirii unei strategii procesuale între inculpat și apărător, fie acestor două activități.

Cu siguranță, considerăm a fi utilă precizarea că, orice apărător ales sau desemnat din oficiu poate renunța la beneficiul termenului de 2 ore în care pot fi efectuate toate aceste activități, dacă acesta consideră că un interval de timp, mai scurt, i-a fost suficient și necesar pregătirii tuturor acestor aspecte. Și astfel, se poate proceda la soluționarea propunerii de arestare preventivă înainte de împlinirea termenului de minimum două ore.

De asemenea, important de precizat este faptul că dorim instituirea acestui termen de minimum două ore în vederea studierii dosarului și pregătirii apărării, strict în cazul formulării propunerii de arestare preventivă și nu și în cazul propunerilor de prelungire a măsurii arestării preventive.

Considerăm că doar în cazul propunerii de arestare inculpatul sau apărătorul acestuia sunt plasați într-o poziție de inferioritate, de a nu cunoaște deloc actele și lucrările dosarului de urmărire penală, pentru că, așa cum am expus anterior, nu ar exista timp fizic pentru un astfel de studiu.

Ulterior soluționării propunerii de arestare preventivă, la eventualele propuneri de prelungire, nu ar mai fi necesar intervalul de timp de 2 ore pentru că se va prezuma că, atât inculpatul, cât și apărătorul acestuia, au beneficiat de timpul și înlesnirile necesare studierii în integralitate a actelor și lucrărilor dosarului de urmărire penală la termenul la care s-a discutat propunerea de arestare preventivă.

Astfel, instanțele de judecată nu vor fi încărcate cu foarte multe termene suplimentare – în sensul oferirii dosarelor la studiu în cazul propunerilor de arestare – pentru că acest lucru nu se va perpetua la eventualele prelungiri. În mod cert, atât inculpatul, cât și apărătorul acestuia au avut timpul necesar studierii dosarului la momentul formulării propunerii de arestare, urmând ca, în cazul acestor propuneri de prelungire, pentru identitate de rațiune – să fie comunicat inculpatului un exemplar de pe referatul cu propunere de prelungire a arestării preventive.

Necesitatea comunicării referatului cu propunere de prelungire a arestării preventive rezultă din următoarele argumente:

Referatul cu propunere de luare a măsurii preventive a arestării preventive cuprinde, în teorie, argumentele de fapt și de drept care justifică această măsură preventivă la un moment dat în cursul urmăririi penale față de un inculpat.

Ca regulă, în perioada în care un inculpat este supus acestei măsuri preventive, până la formularea unei eventuale propuneri de prelungire a măsurii arestării preventive din partea organului de urmărire penală, ar trebui să se administreze mijloace de probă atât în favoarea, cât și în defavoarea inculpatului pentru a se clarifica situația de fapt avută în vedere.

În continuare, pentru a se putea solicita o eventuală prelungire a măsurii arestării preventive pentru o nouă perioadă de 30 de zile, organul de urmărire penală trebuie să aducă în vederea judecătorului de drepturi și libertăți elemente noi care să fie indicate în referatul cu propunere de prelungire a arestării preventive. De asemenea, acest referat cu propunere cuprinde toate actele de urmărire efectuate în cauză (practic, justificarea termenului de 30 de zile ce s-a împlinit) și toate actele de urmărire penală care urmează a fi îndeplinite în cauză (practic, justificarea solicitării de prelungire cu încă 30 de zile).

În orice caz, referatul cu propunere de prelungire a măsurii arestării preventive, ar trebui să conțină, măcar la nivel teoretic, o serie de chestiuni sau argumente noi – pe care inculpatul are dreptul să le afle, nu numai oral odată cu susținerea de către reprezentantul Ministerului Public a propunerii de prelungire ci, și în scris, prin comunicarea unui exemplar de pe acest referat cu propunere de prelungire.

Practic, considerăm că se impune instituirea unei modificări legislative de a se comunica un exemplar de pe referatul cu propunere de prelungire a măsurii arestării preventive fiecărui inculpat – modificare legislativă întemeiată pe argumentele deja expuse în cazul argumentării necesității instituirii obligației de a se comunica un exemplar de pe procesul-verbal de aducere la cunoștință a calității de suspect sau inculpat sau de pe referatul cu propunere de arestare preventivă.

Este extrem de important de precizat faptul că, în prezent, unele instanțe de judecată deja procedează în sensul indicat de către noi. O serie de judecători de drepturi și libertăți din cadrul

instanțelor de pe teritoriul României comunică inculpaților sau apărătorilor acestora exemplare de pe referatele cu propunere de arestare preventivă sau de pe referatele cu propunere de prelungire a arestării preventive.

Practic, solicitarea noastră nu este una absurdă sau nefundamentată din moment ce deja unele instanțe apreciază că aceasta este normalitatea procesuală: acordarea unui exemplar inculpaților sau apărătorilor acestora pentru a pregăti mai facil apărarea sau strategia procesuală.

Însă, cât timp nu există o obligație clar reglementată de către lege, nicio altă instanță de judecată nu va avea de ce să aducă la îndeplinire aceste lucruri. Vor privi acest aspect ca o simplă facultate sau inculpații/ apărătorii se vor lovi doar de un simplu refuz fără a primi o anumită justificare.

În contextul în care referatul cu propunere de arestare preventivă sau cu propunere de prelungire a arestării preventive se află atașat la dosarul cauzei (care cuprinde și dosarul de urmărire penală), dacă acesta nu se comunică și dosarul de urmărire penală nu este oferit la studiu apărătorului inculpatului un interval de timp care să asigure înlesnirile necesare pregătirii apărării (exercitarea efectivă a dreptului la apărare), inculpatul rămâne practic plasat într-o poziție de inferioritate completă și nu poate afla de ce este propus spre arestare preventivă, care este situația de fapt concretă, care sunt mijloacele de probă care justifică măsura preventivă, toate acestea ducând la o imposibilitate a sa de a aborda o anumită atitudine procesuală.

Mai mult decât atât, în același sentiment sunt deja unele instanțe de judecată care, înainte de termenul fixat pentru dezbaterile propunerilor de luare sau de prelungire a măsurii arestării preventive, comunică inculpaților sau apărătorilor acestora exemplare de pe referatele cu pricina. Astfel, instituirea unei obligații în acest sens ar normaliza o practică prea restrânsă din punctul nostru de vedere.

Pentru aceleași considerente anterior expuse, suntem de părere că se impune instituirea unui termen în vederea studierii dosarului de urmărire penală și în situația în care, potrivit disp. art. 213 Cod procedură penală, un inculpat formulează o plângere împotriva ordonanței prin care

s-a dispus luarea măsurii preventive a controlului judiciar de către procuror, în cursul urmăririi penale.

Astfel, un inculpat față de care a fost dispusă în mod direct de către procurorul de caz măsura preventivă a controlului judiciar și care a făcut plângere către judecătorul de drepturi și libertăți împotriva acestei ordonanțe, se află în aceeași situație ca un inculpat față de care s-a formulat o propunere de arestare preventivă: nu cunoaște deloc actele și lucrările dosarului de urmărire penală și nici anterior dispunerii acestei măsuri preventive nu a avut șansa reală de a studia dosarul.

Practic, dacă acestui inculpat nu i-au fost comunicate de către organul de urmărire sau cercetare penală procesele-verbale de aducere la cunoștință a calității de suspect sau inculpat, acesta cunoaște doar situația expusă în ordonanța prin care s-a dispus luarea măsurii preventive a controlului judiciar (dacă nu a fost reținut în cauză înainte, sens în care ar putea deține și o eventuală ordonanță de reținere).

Potrivit dispozițiilor art. 213 alin. (1) Cod procedură penală, în această situație, inculpatul ar avea la dispoziție un termen de 48 de ore în care să formuleze și să își fundamenteze plângerea. Fără a cunoaște actele și lucrările dosarului de urmărire penală, este evident faptul că plângerea efectuată va fi una întemeiată pe argumente fără temei în realitatea obiectivă, urmând ca eventualele elemente de nelegalitate sau netemeinicie ale măsurii preventive a controlului judiciar să fie verificate la termenul la care se va dezbate/ soluționa plângerea – în fața judecătorului de drepturi și libertăți. Însă, în eventualitatea în care nu i permite apărătorului inculpatului accesul la dosar pentru un termen rezonabil, sunt șanse minime ca apărarea efectuată în cauză să fie una efectivă.

De aceea, pentru a nu se ajunge la situații absurde în care inculpații să fie nevoiți să formuleze plângeri nejustificate împotriva ordonanțelor prin care s-a dispus luarea măsurii preventive a controlului judiciar, fără a putea ulterior cunoaște (prin apărătorul ales sau desemnat din oficiu) actele și lucrările dosarului înainte de a se soluționa plângerea, este esențial să se

stabilească un termen rezonabil în care să poată fi studiate actele și lucrările dosarului de urmărire penală.

Mai mult, în cauzele complexe instrumentate de către Direcția Națională Anticorupție sau Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, ambele din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, dacă ar exista câteva zeci de inculpați și toți ar fi supuși măsurii reventive a controlului judiciar și s-ar formula plângeri, în cazul conexării tuturor acestor cauze (așa cum se întâmplă în practică pentru a se discuta totul la un singur termen și nu la câteva zeci de termene), toți apărătorii ar trebui să facă eforturi imense să studieze simultan toate dosarele de urmărire penală într-un termen scurt (care în realitatea practică nu este mai mare de 30 de minute).

Tocmai pentru aceste argumente, ca și în situația discutării referatului cu propunere de luare a măsurii arestării preventive, este esențială că inculpații și apărătorii acestora să beneficieze de un termen rezonabil pentru a studia, pentru prima dată, actele și lucrările dosarului de urmărire penală.

Din punctul nostru de vedere, acest termen de minimum două ore pentru studiul dosarului penal nu ar mai fi necesar în eventualitatea formulării unor plângeri împotriva ordonanțelor prin care s-a dispus prelungirea măsurii preventive a controlului judiciar față de un inculpat pentru că, în atare situații, atât inculpatul cât și apărătorul acestuia, cunosc dosarul de urmărire penală pentru că a fost pus la dispoziția lor un termen rezonabil în momentul formulării plângerii împotriva ordonanței prin care s-a dispus luarea măsurii preventive a controlului judiciar.

II. 2. În vederea formulării unei propuneri legislative întemeiate pe argumente pertinente, a fost necesar atât studiul practicii interne (în cazul instanțelor de pe teritoriul României), cât și studiul jurisprudenței create de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Atât ca izvor de drept, cât și ca legiuitor pozitiv pe cale jurisprudențială, am încercat să analizăm coinduita reprobabilă a autorităților statului nostru în diverse cauze instrumentate de această instanță. În urma analizei

acestor cauze și a argumentelor relevante, am conceput actuala propunere de modificare legislativă în forma indicată.

Astfel, cu privire la analiza respectării drepturilor și garanțiilor procesuale ale suspectilor sau inculpaților de către instanțele judecătorești de pe teritoriul României, înțelegem să expunem câteva pragrafe esențiale extrase din cauze formulate împotriva statului nostru și soluționate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

A. Aspecte relevante extrase din CAUZA BOLOȘ ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI - (Cererea nr. 33078/03) – Hotărâre din data de 12 ianuarie 2010

„- Paragraful nr. 35. În ceea ce privește argumentul Guvernului întemeiat pe urgența cu care trebuia examinată prelungirea arestării preventive, Curtea reamintește că, deși cerința celerității autorizează uneori excepții de la principiul prezenței obligatorii a inculpatului la ședință, aceasta nu poate scuti complet statul de obligația de a asigura înfățișarea personală a persoanei în cauză sau, după caz, a reprezentantului său, pentru a asigura egalitatea armelor cu procurorul.

- Paragraful nr. 36. În privința apărării gratuite din partea avocaților numiți din oficiu, Curtea constată că aceștia au fost desemnați în ședință, că nu cunoșteau nici dosarul, nici clientul și că, în plus, nu au avut la dispoziție timpul necesar pentru a pregăti apărarea. Având în vedere aceste circumstanțe și fără să se pronunțe asupra modului concret în care avocații numiți din oficiu și-au îndeplinit obligațiile, Curtea concluzionează că reclamantul nu a beneficiat în fața curții de apel și a Curții Supreme de Justiție de o apărare efectivă (a se vedea, mutatis mutandis, Samoilă și Cionca, citată anterior, pct. 75).”

B. Aspecte relevante extrase din CAUZA BEGU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI - (Cererea nr. 20448/02) – Hotărâre din data de 15 martie 2011

„b) Justificarea arestării preventive

- Paragraful nr. 82. Pentru a examina acest capăt de cerere, Curtea face trimitere la jurisprudența sa consacrată în materie [Labita împotriva Italiei (MC), nr. 26772/95, pct. 152–153, CEDO 2000- IV și Lavents împotriva Letoniei, nr. 58442/00, pct. 70–71, 28 noiembrie 2002]. Aceasta a hotărât deja că art. 5 § 3 din convenție impune cerința ca orice perioadă de arestare preventivă, oricât de scurtă, să fie motivată în mod convingător de autorități (Shishkov împotriva Bulgariei, nr. 38822/97, pct. 66, CEDO 2003-I; Belchev împotriva Bulgariei, nr. 39270/98, pct. 82, 8 aprilie 2004 și Sarban împotriva Moldovei, nr. 3456/05, pct. 97, 4 octombrie 2005). O decizie motivată asigură părțile că argumentele lor au fost ascultate (Sarban, citată anterior, pct. 98).

- nu poate exista o decizie motivată întemeiată pe argumente pertinente ale inculpaților (în urma ascultării lor) pentru că aceștia nu cunosc în întregime actele și lucrările dosarului de urmărire penală .

- B. Cu privire la numirea unui avocat din oficiu pentru a-l reprezenta pe reclamant la audierea din 13 februarie 2002

- Paragraful nr. 96. Reclamantul se plânge de faptul că, la audierea din 13 februarie 2002, tribunalul militar i-a impus un avocat din oficiu, deși avocatul său ales solicitase expres amânarea audierii din cauza imposibilității sale de a se prezenta la tribunal. Acesta adaugă că avocatul din oficiu a pregătit o apărare bazată pe argumente de nivel general, dat fiind că îi era imposibil să ia cunoștință de conținutul voluminos al dosarului în termenul scurt acordat de instanță.

- Paragraful nr. 111. Curtea reafirmă că orice proces penal, inclusiv în aspectele lui procedurale, trebuie să prezinte un caracter contradictoriu și să garanteze egalitatea armelor între acuzare și apărare: acesta este unul dintre aspectele fundamentale ale dreptului la un proces

echitabil. Dreptul la un proces penal în contradictoriu implică, pentru acuzare ca și pentru apărare, facultatea de a lua cunoștință de observațiile sau mijloacele de probă prezentate de cealaltă parte. În plus, art. 6 § 1 impune organelor de urmărire penală să comunice apărării toate probele relevante de care dispun, fie incriminatorii, fie discriminatorii. Acestea fiind zise, dreptul la divulgarea probelor relevante nu este absolut [Cornelis împotriva Țărilor de Jos (decizie) nr. 994/03, 25 mai 2004].

- Uneori presa are mai multe informații despre modalitatea de comitere a pretinsei fapte decât are apărătorul ales sau, cu precădere, cel desemnat din oficiu

- Paragraful nr. 135. Curtea amintește că, deși art. 6 are ca scop principal, în materie penală, să asigure un proces echitabil în fața unei „instanțe” competente să dispună cu privire la „temeinicia acuzației penale”, nu rezultă de aici că nu se preocupă de etapele care se desfășoară anterior procedurii de judecată. Astfel, art. 6 – în special paragraful 3 – poate juca un rol anterior sesizării instanței de fond în cazul și în măsura în care nerespectarea inițială a acestuia riscă să compromită grav caracterul echitabil al procesului [Salduz împotriva Turciei (MC), nr. 36391/02, 27 noiembrie 2008, pct. 50]. Astfel cum s-a consacrat în jurisprudența Curții, dreptul formulat la art. 6 § 3 lit. c) constituie unul dintre elementele noțiunii de proces echitabil în materie penală prevăzută la § 1 (Imbrioscia împotriva Elveției, 24 noiembrie 1993, pct. 37, seria A nr. 275, și Brennan împotriva Regatului Unii, nr. 39846/98, pct. 45, CEDO 2001-X).

- Paragraful nr. 136. Curtea reamintește că art. 6 § 3 lit. c) recunoaște oricărui acuzat dreptul „să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător [...]”, dar nu precizează și condițiile de exercitare a acestuia. Astfel, acesta lasă statelor contractante alegerea mijloacelor potrivite să permită propriului sistem juridic garantarea acestuia, sarcina Curții constând în a cerceta dacă modalitatea pe care au folosit-o corespunde cerințelor unui proces echitabil [Quaranta împotriva Elveției, 24 mai 1991, pct. 30, seria A nr. 205 și Sakhnovski împotriva Rusiei (MC), nr. 21272/03, 2 noiembrie 2010, pct. 95]. În această privință, nu trebuie uitat faptul că obiectivul convenției este de a „apăra drepturi nu teoretice sau iluzorii, ci concrete și efective”,

și că numirea unui apărător nu asigură, de sine stătătoare, eficiența apărării pe care o poate procura acuzatului (Artico împotriva Italiei, 13 mai 1980, pct. 33, seria A nr. 37).”

C. Aspecte relevante extrase din **CAUZA IRINEL POPA ȘI ALȚII ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI** (Cererile nr. 6289/03, 6297/03 și 9115/03)

„- Paragraful nr. 45. Curtea face trimitere la principiile stabilite de jurisprudența sa constantă conform căroră o procedură desfășurată în temeiul art. 5 § 4 din convenție în fața instanței sesizate cu un recurs împotriva unei detenții trebuie să fie contradictorie și să garanteze „egalitatea armelor” între părți, și anume procuror și persoana reținută, ceea ce implică și dreptul apărării de a avea acces la documentele de la dosar care au o importanță esențială pentru o contestare eficientă a legalității detenției. Pe de altă parte, dreptul de a fi audiat efectiv de instanța astfel sesizată ar fi lipsit de sens dacă judecătorul, bazându-se pe dreptul și practica interne, putea considera ca lipsite de relevanță, sau nu lua în considerare fapte concrete invocate de deținut și care puteau arunca un dubiu asupra „legalității” privării sale de libertate [Nikolova împotriva Bulgariei (GC), nr. 31195/96, pct. 61, CEDO 1999-II, Svipsta împotriva Letoniei, nr. 66820/01, pct. 129, CEDO 2006-III, și Mooren, citată anterior, pct. 124].

- Paragraful nr. 46. În ceea ce privește procedura judiciară de control al arestării preventive a reclamanților, Curtea observă că, dacă o parte a dosarului cauzei a fost trimisă de parchet instanțelor însărcinate cu respectivul control, acestea din urmă au respins cererile avocaților reclamanților de amânare a ședinței pentru a le permite examinarea respectivului dosar, care, pe de altă parte, a fost adus în sala de ședință doar de curtea de apel (supra, pct. 7 și 9). Curtea ia act de faptul că Guvernul nu a prezentat niciun element care să conducă la concluzia că avocații reclamanților au avut acces efectiv la dosar în cursul procedurii în cauză, nici chiar la momentul recursului, argumentele sale în această privință nefiind confirmate de motivele de respingere a cererii de amânare furnizate de curtea de apel la 17 octombrie 2002. Cu acest titlu, este suficient, ca Curtea să evidențieze că, în conformitate cu curtea de apel, controlul

judiciar al arestării persoanei în cauză nu necesita accesul apărării tocmai la partea selectată de parchet pentru a susține observațiile sale cu privire la acest aspect. În plus, în hotărârea sa din 17 octombrie 2002, chiar curtea de apel a menționat „indicii” și „circumstanțe” care rezultau din dosarul cauzei, **dosar la care apărarea nu pare să fi avut acces** (supra, pct. 10). **În sfârșit, Curtea nu poate admite că reclamanții au beneficiat de o acțiune de atac efectivă în ceea ce privește chestiunea arestării lor, în măsura în care instanțele au considerat că temeiul legal reținut** de parchet – art. 148 alin. (1) lit. d), g) și h) C. proc. pen. – intra sub incidența marjei de apreciere a procurorului și în care nici ei nu au prezentat, în momentul în care acest aspect era invocat în fața lor de persoanele în cauză, motivele concrete ale aplicabilității în speță a dispozițiilor legale în cauză (a se vedea, mutatis mutandis, Svipsta, citată anterior, pct. 134).

- Paragraful nr. 47. Curtea consideră că au fost încălcate cerințele art. 5 § 4 din convenție în cadrul procedurii de arestare preventivă a reclamanților.”

D. Aspecte relevante extrase din CAUZA TARĂU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI (Cererea nr. 3584/02)

„- Paragraful nr. 57. În ceea ce privește procedura din 26 iunie 2001, reclamanta se plânge de faptul că Parchetul nu a respectat termenul de depunere a dosarului la judecătorie și că aceasta nu a fost adusă înaintea tribunalului, nici reprezentată de un avocat numit din oficiu. Aceasta își susține afirmațiile prin delegația datată a doua zi, 27 iunie 2001, și susține că, **chiar dacă un astfel de avocat ar fi asistat la audierea în cauză, nu i-ar fi putut asigura o apărare reală, dosarul voluminos fiind transferat la tribunal cu doar treizeci de minute înainte ca acesta să se pronunțe.** De asemenea, persoana în cauză face trimitere la observațiile sale referitoare la lipsa motivării deciziilor de prelungire a arestării preventive și consideră că, pentru unele dintre acestea, condiția controlului într-un „termen scurt” nu a fost respectată.

- Paragraful nr. 58. În primul rând, Curtea reamintește că, în temeiul art. 5 § 4, persoanele arestate sau deținute au dreptul la o examinare a cerințelor de procedură și de fond necesare

„legalității”, în sensul art. 5 § 1, lipirii lor de libertate (Włoch, citată anterior, pct. 125). Chiar dacă procedura care intră sub incidența art. 5 § 4 nu trebuie să fie însoțită întotdeauna de garanții identice cu cele prevăzute la art. 6 § 1, pentru persoanele deținute în condițiile enunțate la art. 5 § 1 c), este necesară o ședință (Kampanis împotriva Greciei, hotărârea din 13 iulie 1995, pct. 47, seria A nr. 318-B). În special, un proces privind un recurs introdus împotriva arestării preventive sau a prelungirii acesteia trebuie să asigure egalitatea armelor între părți, procuror și deținut [Nikolova împotriva Bulgariei (MC), nr. 31195/96, pct. 58, CEDO 1999-II, și Włoch, citată anterior, pct. 126].

- Paragraful nr. 61. Reținând că delegația avocatului G.S. data din 27 iunie 2001, Curtea nu consider necesară soluționarea faptului controversat dintre părți referitor la prezența acestui avocat numit din oficiu cu ocazia examinării acțiunii Parchetului din seara de 26 iunie 2001 în fața tribunalului. Chiar dacă presupunem că acest avocat a participat la ședința respectivă, Curtea constată că a fost numit pe loc și că nu cunoștea nici dosarul, nici clienta. În acest temei, trebuie să subliniem că, spre deosebire de procuror, avocatul a avut la dispoziție doar câteva minute pentru a-și pregăti apărarea, dosarul fiind trimis la tribunal la ora 18.25, acesta pronunțându-se în jurul orei 19.

- Paragraful nr. 62. Având în vedere aceste circumstanțe și fără a se pronunța cu privire la modul concret în care avocatul numit din oficiu și-a îndeplinit obligațiile, Curtea concluzionează că autoritățile nu i-au asigurat reclamantei o participare corespunzătoare și o apărare efectivă cu ocazia procedurii desfășurate la 26 iunie 2001 în fața tribunalului și că egalitatea armelor sale cu cele ale procurorului nu a fost păstrată (a se vedea, mutatis mutandis, Samoila și Cionca, citată anterior, pct. 75-76, și Goddi împotriva Italiei, hotărârea din 9 aprilie 1984, pct. 27, seria A nr. 76).

Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 4 din convenție sub acest aspect.”

E. Aspecte relevante extrase din **HOTĂRÂREA** din 26 noiembrie 2013 - În Cauza **Emilian-George Igna împotriva României** - (Cererea nr. 21249/05)

„I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 5 § 4 din Convenție

- Paragraful nr. 20. Întemeindu-se pe art. 6 § 1 din Convenție, reclamantul s-a plâns că soluționarea propunerii de arestare preventivă nu a respectat principiul contradictorialității. În această privință, reclamantul a susținut că, fără a avea deplin acces la dosarul cauzei și fără a avea cunoștință despre interceptările convorbirilor telefonice, avocatul său nu a avut posibilitatea de a-l apăra împotriva acuzațiilor de aderare la un grup infracțional organizat, șantaj și favorizarea infractorului.

- Paragraful nr. 21. Curtea reiterează faptul că are competența de a încadra juridic faptele unei cauze și de a examina cererile cu care a fost sesizată în temeiul unui articol diferit de cel invocat de reclamant (a se vedea Guerra și alții împotriva Italiei, 19 februarie 1998, pct. 44, Culegere de hotărâri și decizii 1998-I), astfel că va examina cererea în temeiul art. 5 § 4 din Convenție, care prevede că: „Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau detenție are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității detenției sale și să dispună eliberarea sa dacă detenția este ilegală.”

- Paragraful nr. 23. Reclamantul a afirmat că, la 3 decembrie 2004, nu a avut posibilitatea de a și susține cauza într-o manieră care să nu îl dezavantajeze în raport cu acuzarea. Acesta a susținut că, în propunerea de arestare preventivă, se făcea referire la mai multe declarații și la o transcriere a interceptărilor convorbirilor telefonice care nu se găseau la dosarul cauzei.

- Paragraful nr. 24. Guvernul a susținut că avocatul reclamantului a avut posibilitatea de a examina toate mijloacele de probă relevante de la dosarul cauzei. Cu privire la interceptările convorbirilor telefonice, guvernul a argumentat că nu era necesar ca acestea să fie examinate de avocat în această etapă procesuală, deoarece priveau, în principal, fondul cauzei.

- **Paragraful nr. 25.** Curtea reiterează că, în raport cu impactul major al privării de libertate asupra drepturilor fundamentale ale persoanei în cauză, procesul desfășurat în temeiul art. 5 § 4 din Convenție trebuie să îndeplinească, în principiu și pe cât posibil în cadrul unei cercetări în curs, cerințele fundamentale ale unui process echitabil în sensul art. 6 din Convenție [a se vedea, inter alia, Schöps împotriva Germaniei, nr. 25116/94, pct. 44, CEDO 2001-1; Garcia Alva împotriva Germaniei, nr. 23541/94, pct. 39, 13 februarie 2001; Svipsta împotriva Letoniei, nr. 66820/01, pct. 129, CEDO 2006-III (extrase)].

- **Paragraful nr. 26.** Egalitatea armelor nu este asigurată dacă avocatului îi este refuzat accesul la acele documente de la dosarul cauzei care sunt esențiale pentru a contesta în mod efectiv legalitatea arestării clientului său [a se vedea Lamy împotriva Belgiei, 30 martie 1989, pct. 29, seria A nr. 151, și Nikolova împotriva Bulgariei (MC), nr. 31195/96, pct. 58, CEDO 1999-II).

- **Paragraful nr. 27.** Curtea este conștientă de faptul că cercetările penale trebuie să se desfășoare eficient, ceea ce presupune ca o parte din informațiile adunate să fie ținute secrete pentru a se evita ca inculpații să falsifice dovezile și să împiedice înfăptuirea justiției. Totuși, în atingerea acestui scop legitim trebuie să fie respectate restricțiile esențiale impuse de respectarea dreptului la apărare. De aceea, informațiile care sunt esențiale pentru aprecierea legalității arestării preventive trebuie să fie puse în mod adecvat la dispoziția avocatului inculpatului [a se vedea Mooren împotriva Germaniei (MC), nr. 11364/03, pct. 124, 9 iulie 2009].

- **Paragraful nr. 33.** Curtea are în vedere și faptul că refuzul de a asigura accesul avocatului reclamantului la toate documentele de la dosarul cauzei s-a întemeiat pe riscul de compromitere a cercetărilor în curs. Cu toate acestea, în atingerea acestui scop legitim trebuie să fie respectate restricțiile esențiale impuse de respectarea dreptului la apărare. În consecință, avocatul trebuie să aibă acces la acele documente de la dosarul cauzei pe baza cărora s-au întemeiat în mod essential acuzațiile aduse reclamantului. Rezultă că reclamantul, asistat de

avocat, nu a avut posibilitatea în acea etapă procesuală să conteste în mod adecvat constatările la care făceau referire procurorul și instanța, conform principiului egalității armelor.

- Paragraful nr. 34. Considerentele precedente sunt suficiente pentru a-i permite Curții să concluzioneze că procedura prin care reclamantul a urmărit să conteste legalitatea arestării sale preventive a încălcat cerințele de echitate impuse de art. 5 § 4 din Convenție.

Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 4 din Convenție.

F. Aspecte relevante extrase din Samoilă și Cionca împotriva României – 33065/03 - Hotărârea din 4.3.2008 [Secția a III-a]

„Astfel, prezența reclamanților și a avocaților lor la ședințe în fața curții de apel nu putea scuti statul de obligația de a asigura deopotrivă și prezentarea lor personal în fața Curții Supreme de Justiție sau, la nevoie, a reprezentanților lor, pentru a garanta egalitatea de arme cu procurorul care, fiind prezent la fiecare termen, a cerut menținerea arestării. În privința apărării gratuite din partea diversilor avocați numiți din oficiu, aceștia au fost desemnați pe loc, nu cunoșteau nici dosarul, nici clienții și, în plus, nu au avut la dispoziție timpul necesar pentru a pregăti apărarea deoarece Curtea Supremă a soluționat recursurile în aceeași zi. Având în vedere aceste circumstanțe și fără o pronunțare asupra modului concret în care avocații numiți din oficiu și-au îndeplinit obligațiile, reclamanții nu au beneficiat în fața Curții Supreme de Justiție de o apărare efectivă.”

G. Aspecte relevante extrase din CAUZA TĂU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI - (Cererea nr. 56280/07) - 23 iulie 2019

„- Paragraful nr. 38. Curtea reamintește că dreptul oricărei persoane acuzate de o infracțiune de a fi asistată efectiv de un avocat, desemnat din oficiu în caz de necesitate, astfel

cum este garantat la art. 6 § 3 lit. c), reprezintă una dintre caracteristicile fundamentale ale procesului echitabil [a se vedea Salduz împotriva Turciei (MC), nr. 36391/02, pct. 51, CEDO 2008; Dvorski împotriva Croației (MC), nr. 25703/11, pct. 76, CEDO 2015]. Accesul prompt la un avocat constituie o contrapondere importantă pentru vulnerabilitatea suspectilor reținuți de poliție, oferă o garanție fundamentală împotriva constrângerii și relelor tratamente aplicate suspectilor de către poliție și contribuie la prevenirea erorilor judiciare și la îndeplinirea scopurilor art. 6, în special egalitatea armelor între acuzat și organele de cercetare sau de urmărire penală [a se vedea Salduz, citată anterior, pct. 53– 54; și Ibrahim și alții împotriva Regatului Unit (MC), nr. 50541/08 și alte 3, pct. 255, CEDO 2016].

- **Paragraful nr. 39.** Art. 6 § 3 lit. c) nu asigură un drept autonom, ci trebuie să fie citit și interpretat prin prisma mai amplei cerințe privind caracterul echitabil al procesului penal, privit în ansamblu, astfel cum este garantat de art. 6 § 1 din Convenție. În special, respectarea cerințelor unui proces echitabil se examinează de la caz la caz, având în vedere mersul procedurii în ansamblu, nu pe baza examinării izolate a unui anumit aspect sau a unui anumit incident, cu toate că nu este exclus ca un anumit factor să fie atât de decisiv astfel încât să permită stabilirea caracterului echitabil al procesului într-o fază incipientă a procedurii (a se vedea Ibrahim și alții, citată anterior, pct. 250 și 251). Art. 6 § 3 lit. c) lasă statelor contractante libertatea să aleagă mijloacele pentru a se asigura că acesta este garantat în sistemele lor judiciare, sarcina Curții fiind doar de a stabili dacă metoda pe care au ales-o este conformă cu cerințele unui proces echitabil [a se vedea Simeonovi împotriva Bulgariei (MC), nr. 21980/04, pct. 113, CEDO 2017 (extrase); și Salduz, citată anterior, pct. 51].

- **Paragraful nr. 40.** Pentru început, Curtea subliniază că faza de urmărire penală poate prezenta o importanță deosebită pentru pregătirea procesului penal, întrucât probele obținute în această fază determină cadrul în care infracțiunea imputată va fi examinată în cursul procesului (a se vedea Salduz, citată anterior, pct. 54). De asemenea, subliniază faptul că unei persoane acuzate de o infracțiune ar trebui să i se dea posibilitatea, încă din această fază, să

recurgă la un apărător ales (a se vedea Dvorski, citată anterior, pct. 108; a se vedea, de asemenea, Martin împotriva Estoniei, nr. 35985/09, pct. 90 și 93, 30 mai 2013).

- **Paragraful nr. 45.** În această privință, Curtea reiterează că un stat nu poate fi tras la răspundere pentru fiecare deficiență din partea unui avocat desemnat în vederea asigurării asistenței juridice. Autoritățile naționale sunt obligate să intervină doar atunci când faptul că un apărător desemnat din oficiu nu asigură o reprezentare eficientă este evident sau le este adus la cunoștință pe altă cale [a se vedea Czekalla împotriva Portugaliei, nr. 38830/97, pct. 60, CEDO 2002-VIII; Pavlenko împotriva Rusiei, nr. 42371/02, pct. 99, 1 aprilie 2010; Mihai Moldoveanu împotriva României, nr. 4238/03, pct. 73-75, 19 iunie 2012; și Janyr împotriva Republicii Cehe, nr. 42937/08, pct. 68, 31 octombrie 2013).

- **Paragraful nr. 46.** În unele cauze, reclamanții au formulat o anumită plângere privind comportamentul avocatului lor desemnat de instanță, de exemplu în Jemeljanovs împotriva Letoniei (6 octombrie 2016, nr. 37364/05) și Gabrielyan împotriva Armeniei (10 aprilie 2012, nr. 8088/05), în care reclamanții s-au plâns că avocatul desemnat de instanță a fost pasiv sau într-un fel sau altul nu le-a apărât cauza în mod corespunzător. Cu toate acestea, chiar și în absența unei plângeri din partea unui reclamant, autoritățile naționale nu sunt exonerate de obligația de a garanta acuzatului o asistență juridică eficientă (a se vedea Mihai Moldoveanu, citată anterior, pct. 75).”

II.3. Cu privire la necesitatea instituirii acestei modificări legislative, în forma pe care am indicat-o, există o serie de criterii după care ne-am ghidat. Astfel, suntem de părere că studiul amănunțit al ghidului privind interpretarea și aplicarea art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului susține, cu argumente pertinente și rezonabile, modificarea legislativă în forma propusă de către noi.

Astfel, după cum bine cunoaștem, art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului vizează *Dreptul la un proces echitabil*. Din acest ghid, vom extrage o serie de paragrafe/ pasaje care arată maniera în care trebuie interpretat dreptul la un proces echitabil într-o cauză penală.

În funcție de interpretările și observațiile pe care Curtea Europeană a Drepturilor Omului le-a reținut în diverse cauze, am încercat să concepem actuala propunere de modificare legislativă.

II.3.1. Art. 6 § 1 din C.E.D.O. evocă următoarele aspecte:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

În urma analizei acestor dispoziții, rezultă că art. 6 § 1 garantează – *egalitatea armelor* și *dreptul la o procedură contradictorie*.

Cu privire la aceste dispoziții legale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului formulează următoarele interpretări și concluzii relevante:

Egalitatea armelor reprezintă unul dintre elementele inerente conceptului de proces echitabil. Aceasta presupune ca fiecărei părți să i se dea *posibilitatea rezonabilă de a-și prezenta cauza în condiții care să nu o plaseze într-o situație net dezavantajoasă față de adversarul său* (Foucher împotriva Franței, pct. 34; și Bulut împotriva Austriei; Bobek împotriva Poloniei, pct. 56; Klimentyev împotriva Rusiei, pct. 95). Egalitatea armelor existența unui just echilibru între părți și aplicarea acestuia atât în materie civilă, cât și penală.

Dreptul la o procedură contradictorie semnifică în principiu *posibilitatea ca părțile să cunoască și să comenteze toate probele produse, precum și orice observații prezentate pentru a ghida decizia instanței*. El este strâns legat de principiul egalității armelor și, de altfel, Curtea a concluzionat uneori încălcarea art. 6 § 1 printr-o examinare coroborată a celor două concepte.

Jurisprudența Curții a cunoscut o evoluție considerabilă, în special în ceea ce privește importanța acordată aparențelor și sensibilității crescute a publicului față de buna administrare a justiției (Borgers împotriva Belgiei, pct. 24).

În materie penală, art. 6 § 1 se suprapune cu garanțiile specifice ale art. 6 § 3, deși nu se limitează la drepturile minime prevăzute de acesta din urmă. De altfel, garanțiile prevăzute la art. 6 § 3 sunt, în special, elemente care se înscriu în cadrul conceptului de proces echitabil, în sensul art. 6 § 1.

De asemenea, se aduce atingere egalității armelor dacă acuzatul are acces limitat la dosar sau la alte documente de interes public (Matyjek împotriva Poloniei, pct. 65).

Orice proces penal, inclusiv în aspectele lui procedurale, trebuie să prezinte un caracter contradictoriu și să garanteze egalitatea armelor între acuzare și apărare: acesta este unul dintre aspectele fundamentale ale dreptului la un proces echitabil. Dreptul la o procedură penală contradictorie implică, pentru acuzare ca și pentru apărare, facultatea de a lua cunoștință de observațiile sau mijloacele de probă prezentate de cealaltă parte. În plus, art. 6 § 1 impune organelor de urmărire penală să comunice apărării toate probele relevante de care dispun, fie incriminatorii, fie discriminatorii [Rowe și Davis împotriva Regatului Unit (MC), pct. 60].

În cazul în care apărării îi sunt ascunse probe în numele interesului public, nu este sarcina Curții să se pronunțe dacă această atitudine era absolut necesară, întrucât, în principiu, este de competența instanțelor naționale să aprecieze probele prezentate înaintea lor. Curtea examinează mai degrabă dacă procesul decizional a respectat pe cât posibil cerințele procedurii contradictorii și pe cele ale egalității armelor și dacă a fost însoțit de garanții capabile să protejeze interesele acuzatului.

II.3.2. Art. Art. 6 § 3 lit. b) (dreptul la apărare) din C.E.D.O. evocă următoarele aspecte:

„3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

[...]

b. să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;”

În urma analizei acestor dispoziții, rezultă că art. 6 § 1 garantează – ***înlesnirile necesare, accesul la probe, consultarea unui avocat și dreptul la acordarea unei asistențe juridice efective într-o cauză penală.***

Cu privire la interpretarea pe larg a acestui articol, Curtea Europeană a Drepturilor Omului formulează următoarele interpretări și concluzii relevante:

Art. 6 § 3 lit. b) privește două elemente ale unei apărări veritabile, și anume chestiunea înlesnirilor și cea a timpului. Această dispoziție implică faptul că activitățile aferente apărării pe fond a acuzatului pot cuprinde tot ceea ce este „necesar” pregătirii procesului. Acuzatul trebuie să își poată organiza apărarea în mod corespunzător și fără restricții în ceea ce privește posibilitatea de a invoca orice mijloc de apărare în cadrul procesului și de a influența astfel rezultatul procedurii (Can împotriva Austriei, pct. 53; Gregačević împotriva Croației, pct. 51).

Problema caracterului corespunzător al înlesnirilor și al timpului acordat unui acuzat se apreciază în lumina circumstanțelor fiecărei spețe (Iglîn împotriva Ucrainei, pct. 65; Galstyan împotriva Armeniei, pct. 84).

Art. 6 § 3 lit. b) protejează acuzatul împotriva unui proces pripit [Kröcher și Möller împotriva Elveției (dec.); Bonzi împotriva Elveției (dec.)]. Deși este important ca procedura să se desfășoare într-un termen adecvat, aceasta nu trebuie să fie în detrimentul drepturilor procedurale ale uneia din părți (OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos împotriva Rusiei, pct. 540).

La examinarea aspectului dacă inculpatul a dispus de un termen adecvat pentru pregătirea apărării sale, trebuie să se țină seama, în special, de natura procesului, precum și de

complexitatea cauzei și de stadiul procedurii (Gregačević împotriva Croației, pct. 51). De asemenea, trebuie să se țină cont și de volumul de muncă obișnuit al unui avocat, din partea căruia nu se poate aștepta să își modifice întregul program pentru a-și consacra tot timpul unei cauze [Mattick împotriva Germaniei (dec.)].

Cu privire la **accesul la probe**, Curtea Europeană a Drepturilor Omului formulează următoarele interpretări și concluzii relevante:

Printre înlesnirile de care trebuie să beneficieze orice inculpat se numără posibilitatea de a lua cunoștință de rezultatele cercetărilor efectuate pe tot parcursul procedurii, în vederea pregătirii apărării (Huseyn și alții împotriva Azerbaidjanului, pct. 175; OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos împotriva Rusiei, pct. 538).

Înlesnirile de care trebuie să beneficieze inculpatul se limitează la cele care îl ajută sau care îl pot ajuta să își pregătească apărarea [Padin Gestoso împotriva Spaniei (dec.); Mayzit împotriva Rusiei, pct. 79].

Nu este obligatoriu ca acesta să aibă acces direct la dosar, fînd suficient ca să fie informat cu privire la elementele din dosar prin intermediul reprezentanților săi (Kremzow împotriva Austriei, pct. 52). Totuși, limitarea accesului unui inculpat la dosarul judiciar nu trebuie să împiedice în niciun caz prezentarea elementelor de probă înainte de dezbateri și ca acesta să poată formula în pladoarie, prin intermediul avocatului său, observații cu privire la aceste probe [Öcalan împotriva Turciei (MC), pct. 140].

Dreptul de acces la dosar nu este absolut. În unele cazuri, poate fi necesar să nu se permită accesul apărării la anumite probe, astfel încât să fie protejate drepturile fundamentale ale altei persoane sau să fie apărat un interes public important. Cu toate acestea, sunt permise în temeiul art. 6 § 1 doar măsurile de limitare a dreptului la apărare al acuzatului care sunt absolut necesare. Curtea trebuie să analizeze dacă procesul decizional a îndeplinit pe cât posibil cerințele privind asigurarea unui proces în contradictoriu și a egalității armelor și dacă acesta

a inclus garanții care să protejeze interesele acuzatului (*Natunen împotriva Finlandei, pct. 40-41; Dowsett împotriva Regatului Unit, pct. 42-43; Mirilashvili împotriva Rusiei, pct. 203-209*).

Cu privire la **consultarea unui avocat**, Curtea Europeană a Drepturilor Omului formulează următoarele interpretări și concluzii relevante:

„Înlesnirile” de care trebuie să beneficieze inculpatul includ consultarea cu avocatul acestuia (*Campbell și Fell împotriva Regatului Unit, pct. 99; Goddi împotriva Italiei, pct. 31*).
Posibilitatea acuzatului de a discuta cu avocatul care îl apără este esențială pentru pregătirea apărării sale [*Bonzi împotriva Elveției (dec.); Can împotriva Austriei, pct. 52*].

Art. 6 § 3 lit. b) se suprapune cu dreptul de a fi asistat de un apărător, enunțat la art. 6 § 3 lit. c) din Convenție [a se vedea, de exemplu, *Lanz împotriva Austriei, pct. 50-53; Öcalan împotriva Turciei (MC), pct. 148; Trepashkin împotriva Rusiei (nr. 2), pct. 159-168*].

II.3.3. Art. Art. 6 § 3 lit. c) din C.E.D.O. evocă următoarele aspecte:

„3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

[...]

***să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer;*”**

Cu privire la interpretarea pe larg a acestui articol, Curtea Europeană a Drepturilor Omului formulează următoarele interpretări și concluzii relevante:

*Paragraful 3 lit. c) al art. 6 include aspecte speciale ale dreptului la un proces echitabil, garantat la paragraful 1 [Correia de Matos împotriva Portugaliei (dec.); Foucher împotriva Franței, pct. 30]. **Acesta garantează că procedura îndreptată împotriva inculpatului nu se va desfășura fără ca acesta să fie reprezentat în mod corespunzător în scopul apărării sale** (*Pakelli**

împotriva Germaniei, pct. 84). **Sunt enunțate trei drepturi distincte ale inculpatului: dreptul de a se apăra el însuși, de a fi asistat de un apărător ales de el și de a fi asistat în mod gratuit de un avocat** (Pakelli împotriva Germaniei, pct. 31).

Orice inculpat este protejat de art. 6 § 3 lit. c) în orice etapă a procedurii (Imbrioscia împotriva Elveției, pct. 37). Prin urmare, această protecție poate fi impusă înainte de trimiterea spre judecare a unui dosar și în măsura în care există riscul ca echitatea procesului să fie grav afectată de nerespectarea acestei dispoziții [Öcalan împotriva Turciei (MC), pct. 131; Imbrioscia împotriva Elveției, pct. 36; Magee împotriva Regatului Unit, pct. 41].

Dacă art. 6 § 3 lit. b) este legat de considerente ce țin de pregătirea procesului, art. 6 § 3 lit. c) **oferă acuzatului un drept mai general la asistență și susținere din partea unui avocat pe parcursul întregii proceduri** (Can împotriva Austriei, pct. 54).

Dreptul oricărui acuzat de a fi apărut efectiv de un avocat se numără printre elementele fundamentale ale procesului echitabil [Salduz împotriva Turciei (MC), pct. 51]. **În principiu, orice suspect ar trebui să aibă acces la un avocat din momentul în care este reținut sau arestat preventiv** (Dayanan împotriva Turciei, pct. 31).

Dreptul unui acuzat de a participa efectiv la procesul său penal include, în general, nu numai dreptul de a fi prezent, **ci și dreptul de a fi asistat de un avocat, dacă este necesar** (Lagerblom împotriva Suediei, pct. 49; Galstyan împotriva Armeniei, pct. 89). **În mod similar, simpla prezență a avocatului acuzatului nu poate compensa absența acestuia din urmă** [Zana împotriva Turciei (MC), pct. 72].

Dreptul de a fi asistat de un avocat nu depinde de prezența acuzatului [Van Geyseghem împotriva Belgiei (MC), pct. 34; Campbell și Fell împotriva Regatului Unit, pct. 99; Poitrimol împotriva Franței, pct. 34]. Neprezentarea unui acuzat care a fost citat în mod corespunzător – chiar și fără o justificare – nu îl poate priva de dreptul de a fi apărut de un avocat [Van Geyseghem împotriva Belgiei (MC), pct. 34; Pelladoah împotriva Țărilor de Jos, pct. 40; Krombach împotriva Franței, pct. 89; Galstyan împotriva Armeniei, pct. 89].

Pentru ca dreptul la asistență juridică să aibă un caracter practic și efectiv, și nu pur teoretic, exercitarea acestuia nu trebuie să depindă de îndeplinirea unor condiții excesiv de formale. Este de competența instanțelor să asigure caracterul echitabil al unui proces și, în consecință, să se asigure că avocatului care participă la proces cu scopul aparent de a-și apăra clientul în absența acestuia i se oferă ocazia să facă acest lucru [Van Geyseghe împotriva Belgiei (MC), pct. 33; Pelladoah împotriva Țărilor de Jos, pct. 41].

Art. 6 § 3 lit. c) consacră dreptul la o asistență judiciară care trebuie să fie „concretă și efectivă”. Or, simpla desemnare a unui avocat din oficiu nu este suficientă pentru a asigura eficiența acestei asistențe, deoarece este posibil ca avocatul din oficiu să moară, să fie grav bolnav, să nu își poată exercita atribuțiile o perioadă îndelungată sau să se sustragă de la îndatoririle sale (Artico împotriva Italiei, pct. 33).

Dreptul la o asistență judiciară efectivă include în special dreptul acuzatului de a discuta în privat cu avocatul acestuia. Doar în circumstanțe excepționale statul poate restricționa discuțiile confidențiale dintre o persoană aflată în detenție și avocatul acesteia [Sakhnovskiy împotriva Rusiei (MC), pct. 102]. Dacă nu avocat nu poate să discute cu clientul său și să primească instrucțiuni confidențiale de la acesta fără supraveghere, asistența acestuia își pierde în mare măsură utilitatea (S. împotriva Elveției, pct. 48; Brennan împotriva Regatului Unit, pct. 58). Nicio restricție aplicată relațiilor dintre clienți și avocații acestora, fie că este implicită sau expresă, nu trebuie să împiedice asistența efectivă din partea unui apărător la care are dreptul un acuzat [Sakhnovskiy împotriva Rusiei (MC), pct. 102].

Totuși, statul contractant nu poate fi considerat răspunzător pentru toate deficiențele unui avocat numit din oficiu sau ales de acuzat (Lagerblom împotriva Suediei, pct. 56; Kamasinski împotriva Austriei, pct. 65). Datorită independenței baroului în raport cu statul, conduita apărării revine în esență inculpatului și avocatului acestuia: Statul contractant nu are obligația de a interveni decât în cazul în care este evidentă incapacitatea avocatului din oficiu de a oferi o asistență efectivă sau în cazul în care este informat suficient cu privire la aceasta în altă manieră

(Kamasinski împotriva Austriei, pct. 65; Imbrioscia împotriva Elveției, pct. 41; Daud împotriva Portugaliei, pct. 38). Răspunderea statului poate fi angajată în cazul în care un avocat pur și simplu nu acționează în numele acuzatului (Artico împotriva Italiei, pct. 33, 36) sau nu respectă o cerință procedurală esențială, fără ca acest lucru să poată fi asimilat unei conduite eronate sau unei simple deficiențe în argumentație (Czekalla împotriva Portugaliei, pct. 65, 71).

În final, după cum se poate observa din întreaga expunere de motive, actuala reglementare și actuala propunere de modificare comportă o serie de elemente procedurale care, dacă nu sunt respectate, duc, în mod gradual, la încălcarea drepturilor și garanțiilor procesuale ale suspectilor și inculpaților. Toate instituțiile juridice a căror modificare sau completare o propunem se completează și se întrepătrund, fiind necesară o actualizare globală a acestora din punct de vedere legislativ. Dacă procesul penal nu garantează o respectare a drepturilor și garanțiilor procesuale ale suspectilor și inculpaților încă din faza de urmărire penală și acestea sunt încălcate în mod repetat, toate consecințele negative doar se vor propaga și în celelalte faze procesuale.